

UZASADNIENIE

Zaskarżonym postanowieniem z dnia 27 sierpnia 2014 roku Sąd Rejonowy dla Łodzi – Śródmieścia w Łodzi X Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych oddalił wniosek powoda o zwolnienie od kosztów sądowych.

W uzasadnieniu postanowienia Sąd wskazał, że ze złożonego oświadczenia powoda wynika, iż nie pozostaje on we wspólnym gospodarstwie domowym z żoną, ani nie posiada małoletnich dzieci, jego źródłem utrzymania był zasiłek chorobowy w kwocie 2 534 zł, nadto powód jest właścicielem 5 lokali mieszkalnych w Ł. i w W. oraz samochodu osobowego o wartości ok. 50 000 zł. Ponadto powód podnosił, że uiszczal na rzecz żony alimenty w kwocie 2 500 zł miesięcznie, a na rzecz dorosłej córki przeznaczał 2 000 zł miesięcznie, ponadto opłacał koszty mieszkania. Dochód powoda w 2013 roku wyniósł 458. 530,62 zł.

Sąd Rejonowy zważył, że zgodnie z art.102 ustawy z dnia 28 lipca 2005r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (Dz. U. 2010 Nr 90, poz. 594 z późn. zm.) zwolnienia od kosztów sądowych może się domagać osoba fizyczna, jeżeli złoży oświadczenie, z którego wynika, że nie jest w stanie ich ponieść bez uszczerbku utrzymania koniecznego dla siebie i rodziny.

W prawie polskim postępowanie sądowe jest odpłatne, a instytucja zwolnienie od kosztów sądowych stanowi odstępstwo od tej zasady. Celem poczynienia przez ustawodawcę tego wyjątku jest umożliwienie pełnej równości przed wymiarem sprawiedliwości wszystkich podmiotów i zapewnienie prawa do reprezentowania i obrony swych praw także osobom pozostającym w gorszej sytuacji ekonomicznej. Jednocześnie odstępstwo od ogólnej zasady odpłatności postępowania sądowego nie powinno być nadużywane. Uzyskanie przez stronę zwolnienia od kosztów sądowych jest uzależnione od wykazania przez nią, że poniesienie tych kosztów będzie stanowiło uszczerbek w utrzymaniu strony i jej rodziny.

W ocenie Sądu Rejonowego, w przedmiotowej sprawie powód zobowiązany do poniesienia kosztów sądowych w postaci opłaty od pozwu w wysokości 15 231 zł, jest w stanie uiścić wskazaną opłatę w całości. Powód osiągał w 2013 roku dochód w wysokości ok. 38 000 zł miesięcznie, nie wykazał stałych wydatków ponoszonych na swoje utrzymanie, ani nie udokumentował w wystarczający sposób wydatków ponoszonych przez niego tytułem pomocy rodzinie. Nadto powód jest właścicielem kilku nieruchomości i samochodu osobowego, i nadal uzyskuje on dochód na poziomie niemal 2 500 zł brutto. Jak podkreślił Sąd Rejonowy, nawet jeśli dać wiarę powodowi, iż pomagał on finansowo córce w 2013 roku, płacił alimenty na rzecz żony oraz ponosił koszty własnego utrzymania, wniosek powoda nie zasługuje na uwzględnienie. W związku z poziomem dochodów powoda, który znacznie przewyższał przeciętne wynagrodzenie, trafne jest stwierdzenie, że mógł on poczynić oszczędności, z których możliwe byłoby opłacenie kosztów sądowych. Brak takich środków stanowi niefrasobliwość i lekkomyślność w postępowaniu powoda, w związku z czym nie zasługuje na ochronę.

Powyższe orzeczenie zaskarżył w całości powód.

Zaskarżonemu postanowieniu zarzucił naruszenie art. 102 ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych i wniósł o jego zmianę przez zwolnienie powoda od obowiązku uiszczania kosztów sądowych w całości.

W uzasadnieniu powód podniósł, iż na dzień dzisiejszy nie posiada żadnych wolnych środków, albowiem w czasie swojego zatrudnienia u pozwanej wszelkie oszczędności przeznaczał na cele inwestycyjne tj. na zakup nieruchomości a dodatkowo wpłacił 400.000 zł na rachunek Spółdzielni Mieszkaniowej (...) w Ł. jako wkład budowlany na poczet kosztów lokalu użytkowego w budynku przy ulicy (...) w Ł.. Zarówno nieruchomości, jak i ww. wkład pieniężny zostały zabezpieczone przez Prokuraturę Rejonową Ł. w toku prowadzonego postępowania przygotowawczego. Tym samym stwierdzenie, iż powód wykazał się niefrasobliwością oraz lekkomyślnością odnośnie gospodarowania swoimi środkami finansowymi nie zasługuje na uznanie. Dalej skarżący wskazał, że oprócz wydatków ponoszonych na swoje utrzymanie jest on obowiązany do miesięcznych świadczeń alimentacyjnych na rzecz swojej byłej żony w wysokości

2.500 miesięcznie, a także dobrowolnie przekazuje środki finansowe swojej córce w kwocie ok. 2000 zł miesięcznie. K. D. uznał, że Sąd w zaskarżonym postanowieniu nie odniósł się do okoliczności, iż fakt posiadania wielu nieruchomości powoduje konieczność ich utrzymywania i w tym zakresie powod ponosi miesięczne wydatki związane z opłatami czynszowymi na utrzymanie mieszkań położonych w Ł. i w W. na łączną kwotę 2.150 miesięcznie. Nadto zaciągnął 3 kredyty, do których spłaty jest w dalszym ciągu zobowiązany i co miesiąc ponosił wydatki związane ze spłatą kredytów w kwocie ok. 11.540.00 zł. Zdaniem powoda, Sąd Rejonowy w sposób nieprawidłowy ustalił również, iż w 2013r. powod osiągnął dochód ok. 38.000 zł miesięcznie, podczas gdy ta wysokość była każdorazowo zmniejszana o składki rentowe, składki zdrowotne i podatek dochodowy. Tym samym, w roku 2013r. powod osiągnął dochód w wysokości 304.420,41 zł, a do dnia dzisiejszego nie otrzymał należnego mu wynagrodzenia za pracę w Spółdzielni Mieszkaniowej (...) za grudzień 2013r. oraz styczeń i luty 2014r. Skarżący wskazał także, iż w dniu 7 sierpnia 2014r. nabył uprawnienie do emerytury, jednakże do dnia dzisiejszego nie otrzymał decyzji z Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, co powoduje iż w chwili obecnej nie uzyskuje on żadnych dochodów. Z uwagi na powyższe, zdaniem powoda w chwili obecnej nie jest on w stanie ponieść kosztów sądowych bez poniesienia uszczerbku związanego z utrzymaniem koniecznym siebie i swojej rodziny.

Sąd Okręgowy w Łodzi zważył, co następuje:

Zażalenie nie zasługuje na uwzględnienie.

Zgodnie z przepisem art. 102 ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (tekst jednolity Dz. U. z 2010 roku, Nr 90, poz. 594 ze zm.) zwolnienia od kosztów sądowych może domagać się osoba fizyczna, jeśli złoży oświadczenie, z którego wynika, że nie jest w stanie ich ponieść bez uszczerbku utrzymania koniecznego dla siebie i rodziny. Prawo do zwolnienia od kosztów postępowania przysługuje zatem tylko osobom ubogim – podmiotom gorzej sytuowanym – dla których wniesienie kosztów wiązałoby się z uszczerbkiem dla niezbędnego utrzymania. Prawo do zwolnienia od kosztów nie przysługuje więc każdemu, lecz osobom rzeczywiście potrzebującym (por. wyrok. SN z 5.03.1959 4 CZ 25/59 (...) nr 7-8/1960).

W ocenie Sądu Okręgowego powod jest w stanie ponieść koszt opłaty od pozwu w określonej przez Sąd Rejonowy wysokości 15.231 zł, ponieważ dotychczas osiągane zarobki na poziomie około 38.000 zł brutto miesięcznie, pozwoliły na poczynienie stosownych oszczędności. Przy przyjęciu wyliczonych przez powoda dochodów miesięcznych za rok 2013, należy zauważyć, że nadal jest to znaczna kwota ok. 25.368 zł netto miesięcznie. Poza tym w zażaleniu z września 2014 roku powod wskazał, że w dniu 7 sierpnia 2014 roku nabył uprawnienia emerytalne, a jedynie do chwili obecnej nie została mu doręczona decyzja ZUS. Trzeba podkreślić, że po prawomocnym przyznaniu emerytury, powod otrzyma ją z wyrównaniem od dnia nabycia uprawnień, bądź od pierwszego dnia miesiąca, w którym złożył stosowny wniosek. Nawet jeżeli przyjąć, że powod obecnie nie pracuje i nie ma jeszcze formalnie przyznanych świadczeń emerytalnych, to nie można pominąć faktu wcześniej osiągniętych z tytułu zatrudnienia wynagrodzeń, które to pozwoliły powodowi na poczynienie oszczędności niezbędnych z punktu widzenia wszczętego przez niego procesu.

W tej sytuacji nie może ostać się w żadnym wypadku akcentowana w zażaleniu okoliczność, że łączna kwota wydatków (utrzymanie kilku mieszkań, alimenty na rzecz żony, raty kredytów, dobrowolne sumy przeznaczane na rzecz dorosłej córki) w stosunku miesięcznym daje dość pokaźne sumy i uiszczenie opłaty od pozwu jest znacznym obciążeniem budżetu domowego. Zauważyć należy, że żalący wskazuje na miesięczne wydatki konieczne jak alimenty na rzecz żony w kwocie 2500 zł, koszty utrzymania kilku mieszkań w kwocie 2150 zł, spłaty rat kredytów ok. 11.540 zł, które łącznie stanowią kwotę 16.190 zł i nadal jest to kwota znacznie niższa od miesięcznych dochodów powoda wynikających jedynie z jego zatrudnienia u strony pozwanej. Powód bowiem w swoim oświadczeniu nie wskazał, czy wynagrodzenia za pracę stanowią jego jedyny dochód, brak jest również dokumentów dotyczących pełnego rozliczenia podatkowego za rok 2013. Koniecznym podkreślenia jest, że powod posiada kilka lokali mieszkalnych. A skoro powod jest właścicielem kilku lokali mieszkalnych, to po zaspokojeniu swych potrzeb mieszkaniowych, pozostałe nieruchomości mogą i powinny przynosić mu wymierne korzyści materialne, mogą bowiem stanowić przedmiot ich najmu. Jeżeli powod w taki sposób nimi nie dysponuje, to sam siebie pozbawia możliwości realnego i niemałego przychodu, co również stanowi o braku podstaw do obciążania kosztami jego prywatnego procesu Skarbu Państwa,

a więc ogółu podatników (podobne stanowisko zajął Sąd Okręgowy w Krakowie w sprawie II Cz 680/14, LEX nr 1505028)

Ponadto z oświadczenia żalącego wynika, że powód miesięcznie przeznaczał około 2000 zł na rzecz dorosłej córki tj. na jej wyjazdy zagraniczne na targi sztuki współczesnej i doskonalenie kwalifikacji zawodowych. W żadnym wypadku element ten nie może być traktowany jako wydatek konieczny dla utrzymania rodziny, gdyż powód nie jest zobowiązany do alimentacji dorosłego dziecka.

Trzeba podkreślić, że instytucja zwolnienia od kosztów nie służy utrzymaniu dotychczasowego poziomu życia. Strona przygotowująca się do procesu sądowego powinna być świadoma wydatków związanych z tym przedsięwzięciem, stąd powinna się do niego przygotować przez poczynienie oszczędności i ograniczenie innych wydatków, które nie są niezbędne. Jednocześnie podkreślić należy, że nie ma żadnych podstaw do przyjmowania, iż wydatki na rzecz dorosłej córki mają pierwszeństwo przed kosztami sądowymi. Planowanie wydatków bez uwzględnienia obowiązku wniesienia opłaty sądowej jest naruszeniem równowagi w traktowaniu swoich powinności finansowych, a strona która realizuje swoje zobowiązania w taki sposób, że wyzbywa się zdolności do zapłaty kosztów sądowych, preferencyjnie traktując inne wydatki, nie może skutecznie podnosić, że nie jest w stanie ponieść tych kosztów bez uszczerbku dla niej samej i jej rodziny.

Co zaś się tyczy okoliczności wieku powoda to w rzeczywistości może być tak, że element ten utrudni znalezienie pracy zwłaszcza, gdy miałyby być to prace na podobnym stanowisku z podobnym wynagrodzeniem. Zdaniem Sądu powód winien rozważyć również propozycje mniej intratne finansowo. Eliminowanie z góry możliwości zatrudnienia za niższe niż dotychczas wynagrodzenie zdecydowanie zmniejsza możliwości znalezienia pracy. Posiadane zaś duże doświadczenie zawodowe jest atutem powoda, który stawia go w pozycji uprzywilejowanej w stosunku do ludzi młodych, nie posiadających jeszcze odpowiednio długiego stażu pracy, aby takie doświadczenie pozyskać. Poza tym, jeżeli powód nabył już prawo do emerytury, to również z tego tytułu będzie otrzymywał stosowne środki finansowe.

Podkreślić także należy, że to strona zamierzająca wystąpić na drogę postępowania sądowego dochodząc swych roszczeń, winna poczynić wcześniej stosowne oszczędności na pokrycie kosztów sądowych, które będą wymagane w sprawie (por. postanowienia SN z 24.09.1984 r. I Cz 104/84, Lex nr 8623 oraz z dnia 24. 07. 1990 r. I Cz 98/80 Lex nr 8257). Powód winien więc liczyć się z obowiązkiem poniesienia kosztów sądowych wykorzystując w tym celu w pełni swoje możliwości zarobkowe. Brak zabezpieczenia – zgromadzenia stosownych kwot oszczędności z osiągniętych dochodów w czasie zatrudnienia, nie stanowi podstawy do uwzględnienia wniosku o zwolnienie od kosztów sądowych. Zławsza, że jak sam żalący się podnosi – wszystkie środki przeznaczał na cele inwestycyjne, dzięki czemu jest właścicielem kilku lokali mieszkalnych zarówno w Ł., jak i w W..

Sąd Okręgowy w całości podziela stanowisko Sądu Okręgowego w Krakowie, wyrażone w postanowieniu z dnia 10 października 2013 roku (II Cz 2599/13, LEX nr 1505029), że miarodajnym wyznacznikiem przy rozstrzygnięciu zwolnienia od kosztów sądowych jest minimalny standard utrzymania (skromny posiłek, nocleg, podstawowe środki czystości i odzież), a wszystko ponad to musi być oceniane w kategoriach zbytku (chyba że istnieje rzeczywista, życiowa niezbędność posiadania określonego dobra). Jeżeli zaś strona posiada majątek, który nie jest jej do przeżycia niezbędny oraz czyni wydatki o charakterze zbytkownym, to nie ma powodów, dla których Skarb Państwa, a więc ogół podatników, miał ponosić koszty jej prywatnego postępowania sądowego.

A zatem posiadanie majątku o charakterze zbytkownym zasadniczo wyklucza ze zwolnienia od kosztów, a jeśli z jego posiadaniem wiążą się jeszcze dodatkowe koszty (w przypadku samochodu: ubezpieczenie, przeglądy, paliwo; a przypadku posiadania kilku lokali mieszkaniowych: opłaty za lokale), to zwolnienie od kosztów sądowych w ogóle nie ma racji bytu, poza przypadkami absolutnie wyjątkowymi (np. rzeczywista konieczność posiadania samochodu i tym samym możliwości szybkiego przemieszczania się na dalsze odległości, bez czego realnie zagrożone byłoby życie lub zdrowie strony lub osoby dla niej najbliższej). Podobnie postanowienie Sądu Okręgowego w Krakowie, z dnia 9 października 2013 roku (II Cz 2444/13, LEX nr 1505031)

Odnośnie wskazywanych przez powoda zobowiązań kredytowych należy podkreślić, że długi prywatne strony ubiegającej się o zwolnienie od kosztów sądowych nie mają pierwszeństwa przed zobowiązaniami tej strony wobec Skarbu Państwa do pokrycia kosztów sądowych (podobnie wyrok Sądu Apelacyjnego w Krakowie z 12 lutego 2013 roku I Acz 53/13, LEX nr 1344115 oraz orzeczenie Sądu Najwyższego z 4 maja 1937 r. sygn. akt. III C 2490/36, OSN (C) (...), Gł.Sąd. (...) s. 434)

Sąd Okręgowy stoi na stanowisku, iż instytucja zwolnienia od kosztów sądowych stanowi w istocie pomoc państwa dla osób, które z uwagi na trudną sytuację materialną nie mogą uiścić kosztów bez wywołania uszczerbku w koniecznych kosztach utrzymania siebie i rodziny. Ubiegający się o taką pomoc w każdym wypadku powinien więc w pierwszej kolejności poczynić oszczędności we własnych wydatkach, do granic zabezpieczenia koniecznych kosztów utrzymania siebie i rodziny. Dopiero gdyby oszczędności te okazały się niewystarczające - może zwrócić się o pomoc państwa.

Sąd drugiej instancji zauważa, że zwolnienie od obowiązku ponoszenia wydatków jest instytucją wyjątkową i stanowi pomoc państwa dla osób znajdujących się w trudnej sytuacji materialnej. Mogą być stosowane w sytuacjach wyjątkowych, gdy istnieją uzasadnione powody do przerzucenia ciężaru dotyczącego danej osoby na współobywateli. Niemożność poniesienia wydatków w całości lub w części, musi mieć przy tym charakter obiektywny, na który strona nie ma realnego wpływu. Trzeba zaś przypomnieć, że koszty sądowe mają zasadniczo zwrotny charakter, w tym sensie, że w razie wygrania procesu podlegają one zasądzeniu od strony przegrywającej na rzecz strony zwycięskiej (art. 98 k.p.c.). Jednakże w sytuacji, gdy dochodzi do oddalenia powództwa i braku obciążenia tymi kosztami strony przeciwnej, koszty te przechodzą na współobywateli.

Reasumując - w ocenie Sądu Okręgowego w rozpoznawanej sprawie nie można mówić o istnieniu podstawy faktycznej do przyznania zwolnienia zwłaszcza, że wskazane przez wnioskodawcę dochody pozostające do dyspozycji jego samego, faktycznie pozwalały na poczynienie oszczędności.

Biorąc powyższe pod uwagę Sąd Okręgowy na podstawie art. 385 k.p.c. w zw. z art. 397 § 2 k.p.c. orzekł zatem, jak w sentencji.

Z./ odpis postanowienia wraz z uzasadnieniem doręczyć powodowi.